

ПСЕВДОКАЛІЕРГОН ПЛАУНОПОДІБНИЙ

Pseudocalliergon lycopodioides (Brid.) Hedenäs
(*Drepanocladus lycopodioides* (Brid.) Warnst.)

Родина Амблестерієві — Amblystegiaceae

Природоохоронний статус виду
Вразливий.

Наукове значення
Бореальний вид на пд. межі ареалу.

Ареал виду та його поширення в Україні
Пн., Центральна і Сх. Європа, Кавказ, Пн. Азія та Пн. Америка. Поодинокі локалітети в Українських Карпатах — хребет Черногора, болото під Говерлою, г. Дземброня. Спорадично у Зх. Поліссі; на решті Полісся — Житомирська обл., Коростишівський р-н, с. Слобідка, Кам'яний Брід; Київська обл., окол. Броварів, біля оз. Рибного. На Опіллі — Львівська обл., Жовківський р-н, Дубляни та у Волинському Лісостепу — Львівська обл., Радехівський р-н, с. Радванці; Бродівський р-н, с. Бордуляки. Адм. регіони: Вл, Рв, Жт, Кв, Ль, Ів.

Чисельність та структура популяцій
Потужні дернинки зі стерильними особинами, рідше з особинами, що мають антеридії або архегонії, зовсім рідко зі спорогонами.

Причини зміни чисельності

Масове осушення боліт та інші меліоративні роботи.

Умови місцезростання

На евтрофних осокових, осоково-гіпнових купинистих болотах, що містять вапно.

Загальна біоморфологічна характеристика

Утворює розлогі, золотисто-блискучі, нещільні дернинки темно-зеленого кольору. Стебла до 20–30 см завдовжки, повзучі або висхідні, як і гілки з гачкувато зігнутими верхівками. Стеблові листки великі, дуже жолобчасті, раптово коротко загострені, звужені, серпоподібно зігнуті, цілокраї, з поздовжніми і часто з поперечними складками, з жолобчатою, ледь зубчатою вер-

хівкою. Жилка закінчується у верхівці листка. В кутках основи листка клітини дуже потовщені, світлі або коричневі. Рослина дводомна. Спорогони утворюються рідко. Коробочка зігнута, похила, на довгій жовточервоній ніжці.

Режим збереження популяцій та заходи з охорони

Охороняється на території Карпатського та Шацького НПП. Необхідно контролювати стан популяцій, створювати нові природно-заповідні території в місцях зростання виду.

Розмноження та розведення у спеціально створених умовах
Відомостей немає.

Господарське та комерційне значення
Відомостей немає.

Основні джерела інформації

Бачурина, Мельничук, 2003; Бойко, 1976.

Автор: М. Ф. Бойко
Малюнок: А.В. Білоусова

ПСЕВДОКАЛІЕРГОН ТРИРЯДНИЙ

Pseudocalliergon trifarium (F. Weber et D. Mohr)
Loeske (*Calliergon trifarium* (F. Weber et D.
Mohr) Kindb.)

Родина Амблістерієві — Amblystegiaceae

Природоохоронний статус виду
Зникаючий.

Наукове значення
Гляціальний релікт.

Ареал виду та його поширення в Україні
Пн. і Центральна Європа, Азія (арктична частина, Сибір), Пн. та Центральна Америка. Зрідка на Українському Поліссі; відоме одне місцезнаходження на Опіллі: с. Гряда Нестеровського р-ну Львівської обл. Адм. регіони: Вл, Рв, Кв, Лв.

Чисельність та структура популяцій
Невеликими куртинами серед брієвих мохів; часто в синузії зі *Scorpidium scorpioides*. Вид зник у лісопарковій зоні м. Києва (болото Рибне озеро).

Причини зміни чисельності
Зміна клімату та осушення боліт.

Умови місцезростання
На обводнених евтрофних, особливо карбонатних болотах.

Загальна біоморфологічна характеристика
Рослини середнього розміру, утворюють нещільні жовто-зелені чи темнокоричневі дернинки. Стебла прямі, прості або слабо розгалужені, черепитчасто обліснені. Листки широкояйцеподібні, з клубукоподібною верхівкою, плоскі та цілокраї. Клітини лінійні, в кутках листків потовщені. Двodomний. Вегетативне розмноження за допомогою ламких столоноподібних гілочок.

Режим збереження популяцій та заходи з охорони

Охороняється в Шацькому НПП, Черемському ПЗ (Волинська обл.) та Рівненському ПЗ. Необхідно контролювати стан популяцій, створювати нові природно-заповідні території в місцях зростання виду.

Розмноження та розведення у спеціально створених умовах
Відомостей немає.

Господарське та комерційне значення
Відомостей немає.

Основні джерела інформації
Бачуріна, Мельничук, 2003; Вірченко, 2006; Григора, 1958.

Автор: В. М. Вірченко
Малюнок: А.В. Білоусова

СКОРПІДІЙ СКОРПІОНОПОДІБНИЙ

Scorpidium scorpioides (Hedw.) Limpr.

Родина Калієргонові — Calliergonaceae

Природоохоронний статус виду
Вразливий.

Наукове значення

Реліктовий вид на пд.-сх. межі європейської частини ареалу.

Ареал виду та його поширення в Україні

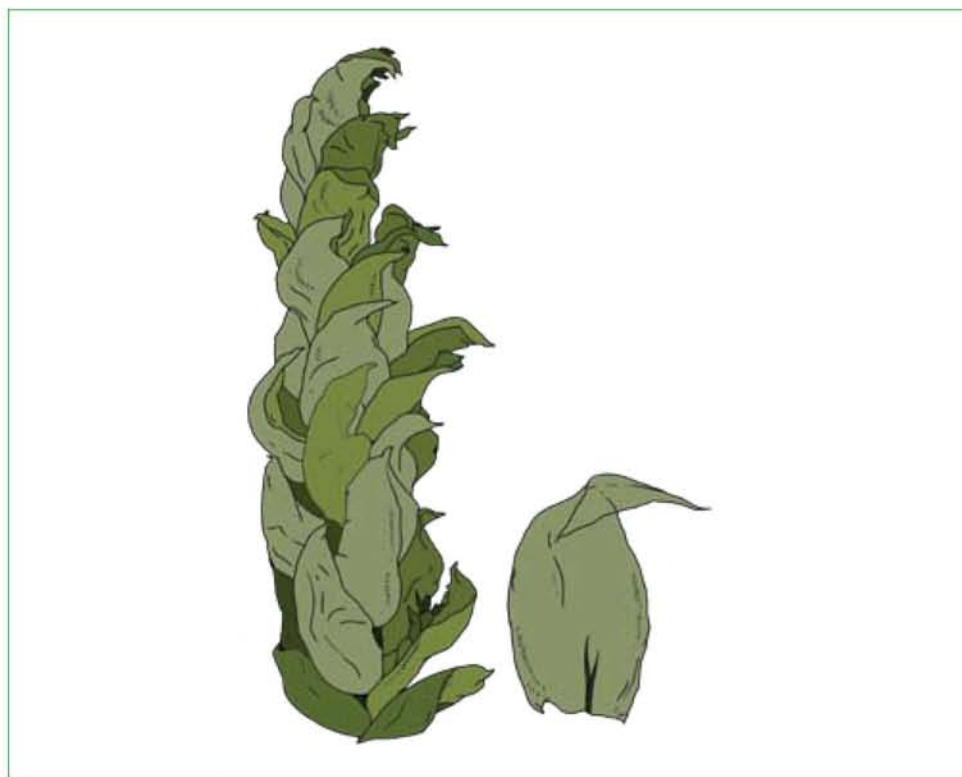
Гренландія, Пн. і Центральна Європа, Урал, Азія, Пн. і Пд. Америка. Зх. Полісся і Волинський Лісостеп — Волинська обл., зрідка на болотах в Любомльському, Ратнівському, Камінь-Каширському, Ковельському, Турійському, Луцькому р-нах; Рівненська обл., в Володимирецькому, Млинівському, Здолбунівському р-нах; Львівська обл., в Радехівському, Жовківському та Сокальському р-нах. Адм. регіони: Вл, Рв, Льв.

Чисельність та структура популяцій

Часом займає значні площі серед болотних квіткових рослин.

Причини зміни чисельності

Осушення боліт та інші меліоративні роботи.

Умови місцезростання

Евтрофні болота, обводнені місця. Зростає зазвичай у воді, з води виступають тільки верхівки стебел.

Загальна біоморфологічна характеристика

Великі блискучі нещільні дернинки від жовто- до коричнево-зеленого кольору. Стебла досягають 10–30 см, прямі або лежачі, прості або розгалужені. Галузки і стебла мають гачкувато зігнуті верхівки. Листки черепитчасті, дуже увігнуті, цілокраї, з коротенькою або подвійною жилкою або без неї. Дводомний вид. Коробочка видовженоциліндрична, похила, до горизонтальної, в сухому стані і без кришечки — дуже зігнута, біля отвору вужча. Спорого-

ни утворюються рідко. Спори з дрібними папілами.

Режим збереження популяцій та заходи з охорони

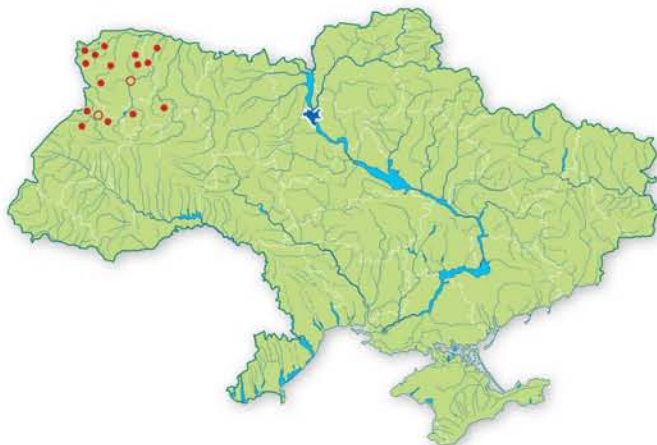
Охороняється в Шацькому НПП, Черемському ПЗ (Волинська обл.) та Рівненському ПЗ. Необхідно контролювати стан популяцій, створювати нові природно-заповідні території в місцях зростання виду.

Розмноження та розведення у спеціально створених умовах

Відомостей немає.

Господарське та комерційне значення

Відомостей немає.

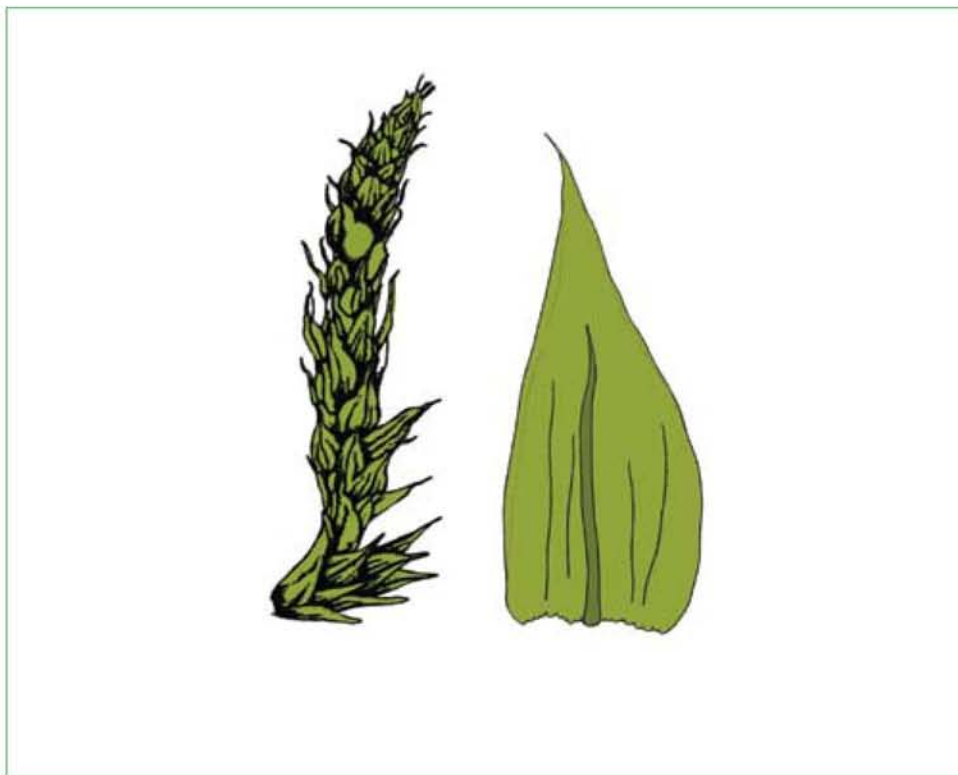
Основні джерела інформації

Бачурина, Мельничук, 2003; Вірченко, 2006; Григора, 1958.

Автор: М. Ф. Бойко
Малюнок: А.В. Білоусова

ПТИХОДІЙ СКЛАДЧАСТИЙ

Ptychodium plicatum (Schleich. ex F. Weber et D. Mohr) Schimp. (*Lescuraea plicata* (F. Weber et D. Mohr) Broth.)

Родина Лескеєві — Leskeaceae

Природоохоронний статус виду
Рідкісний.

Наукове значення
Реліктовий вид з диз'юнктивним ареалом.

Ареал виду та його поширення в Україні
Пн., Центральна і Пд. Європа, Кавказ, Пн. Америка. Українські Карпати: масив Чорногора (ур. Гаджина і Кіз'ї-Улоги), Чивчинські гори (г. Чивчин, г. Ротундул).
Адм. регіон: Ів.

Чисельність та структура популяцій
Популяції виду нечисленні, але досить великі за площею.

Причини зміни чисельності
Не з'ясовані.

Умови місцезростання
В субальпійському поясі на скелях та каменях, вкритих шаром ґрунту.

Загальна біоморфологічна характеристика
Дернинки потужні, зелені або жовто-зелені, блискучі. Стебла лежачі та висхідні, розгалужені; гілки округлооблишені, часто слабозігнуті з численними парафіліями. Листки видовженояцеподібні, поздовжньоскладчасті, довгозагострені, з шилоподібною зубчастою верхівкою. Жилка проста, закінчується перед верхівкою листка або виступає. Дводомний

вид. У Карпатах спорогони не утворює. Розмножується вегетативно (уламками пагонів).

Режим збереження популяцій та заходи з охорони
Охороняється в Карпатському НПП. Необхідно контролювати стан популяцій, створювати нові природно-заповідні території в місцях зростання виду.

Розмноження та розведення у спеціально створених умовах
Відомостей немає.

Господарське та комерційне значення
Відомостей немає.

Основні джерела інформації
Зеров, Партика, 1975; ЧКУ, 1996; Duell, 1985.

Автор Л.Я. Партика
Малюнок: А.В. Білоусова

ГЕЛОДІЙ БЛАНДОВА*Helodium blandowii* (F.Weber et D.Mohr)

Warnst.

Родина Туїдієві — Thuidiaceae

Природоохоронний статус виду

Вразливий.

Наукове значення

Реліктовий вид дніпровського зледеніння.

Ареал виду та його поширення в Україні

Євразія та Пн. Америка. Зрідка на Українському Поліссі, відоме одне місцезнаходження в Правобережному Лісостепу: біля с. Водяне Знам'янського р-ну Кіровоградської обл. Адм. регіони: Вл, Рв, Кв, Чн, Кд.

Чисельність та структура популяцій

Невеликими куртинами серед сфагнових та брієвих мохів; іноді його проективне покриття в моховому покриві досягає 25%.

Вид зникає у лісопарковій зоні м. Києва.

Причини зміни чисельності

Осушення боліт.

Умови місцезростання

На збіднених евтрофних, близьких до них мезотрофних болотах та в заболочених лісах.

Загальна біоморфологічна характеристика

Досить великий мох у нещільних світло-зелених чи жовто-зелених дернинках. Стебло до 10–15 см, прямостояче, одноперисторозгалужене, густоповстисте. Листки широкояйцеподібні, по краю відгорнуті, пилчасті. Клітини папілозні, від продовгуватих до лінійних. Однодомний. Коробочка на жовто-червоній ніжці, похила до горизонтальної, довгастоциліндрична. Спорогони утворюються рідко.

Режим збереження популяцій та заходи з охорони

Охороняється в Черемському ПЗ і заказнику «Нечимне» (Волинська обл.), на території пам'яток природи Чорний ліс (Кіровоградська обл.) та Романівське болото (Київська обл.). Необхідно контролювати стан популяцій, створювати нові природно-заповідні території в місцях зростання виду.

Розмноження та розведення у спеціально створених умовах

Відомостей немає.

Господарське та комерційне значення

Відомостей немає.

Основні джерела інформації

Бачурина, Мельничук, 2003; Вірченко, 1985, 2006.

Автор: В. М. Вірченко
Малюнок: А.В. Білоусова